

Asia: VN/34680/2022

Lausuntopyyntö Oikeuslaitostyöryhmän alustavista toimenpide-ehdotuksista

Lausunnonantajan lausunto

1. Kommentit alatyöryhmän 1. Rikollisuus ja rikosasioiden käsittely sekä rangaistukset ja niiden täytäntöönpano ehdotuksista

-

2. Kommentit alatyöryhmän 2. Siviiliasioiden käsittely, sovittelu ja vaihtoehtoiset riidanratkaisukeinot ehdotuksista

Varsinais-Suomen hyvinvointialue lausuu toimenpide-ehdotus 50 seuraavasti:

Lastenvalvojilta edellytetään tiettyjä pätevyysvaatimuksia ja osaamista. Walk in vastaanoton tarkoituksenmukaisuutta tulee arvioida tarkoin, sillä asiakkaiden tapaukseen perehtyminen vie oman aikansa. Tarkoituksenmukaista toisaalta voisi olla arvioida mahdollisuutta säätää lainsäädännössä tiettyjen tapausten käsittelyn kiireellisyydestä lastenvalvojalla.

3. Kommentit alatyöryhmän 3. Hallinto-oikeudelliset asiat ja erityistuomioistuinasiat ehdotuksista

Varsinais-Suomen hyvinvointialueen näkemys on, että oikeuslaitostyöryhmä toimenpide-ehdotuksissa esiin tuodut näkökulmat valituslupajärjestelmän kehittämistä ja lastensuojelulain mukaisen päätöksentekojärjestelmän kehittämistä ovat perusteltuja avauksia ja on hyvä selvittää erilaisia vaihtoehtoja nykymallille, jossa hallinto-oikeus toimii ensi asteen päätöksentekijänä vastentahtoisia huostaanottoja koskevilla päätöksillä. Varsinais-Suomen hyvinvointialue korostaa kuitenkin, että eri vaihtoehtomalleja tulee tarkoin arvioida.

Varsinais-Suomen hyvinvointialue lausuu toimenpide-ehdotus 69 seuraavasti:

Toimenpide-ehdotuksissa esitetään, että esimerkiksi lapsen tahdonvastaista huostaanottoa koskevilla asioissa ensi asteen päätöksenteko siirretään hallinto-oikeuksista viranomaisille, esimerkiksi hyvinvointialueen yhteyteen perustettavalle moniammatilliselle toimielimelle. Varsinais-Suomen hyvinvointialue pitää toimielin sanaa ongelmallisena, sillä hyvinvointialueilla toimielimellä viitataan luottamushenkilöistä koostuvaan toimielimeen. Jos em. asiat siirretään pois hallinto-

oikeudesta, niin hyvinvointialueella päätöksentekojärjestelmän pitää olla sellainen, ettei huostaanottoja käsitellä poliittisesti valitussa toimielimessä. Lastensuojeluasiat edellyttävät riittävää osaamista, asiantuntemusta sekä puolueettomuutta, joten hyvinvointialueen toimielin, joka toimii edustuksellisen demokratian toteuttajana, ei tuo ratkaisuun mitään sosiaalihuollon sisällön tai juridisen tulkinnan lisäasiantuntemusta. Mikäli päätöksenteko tahdonvastaisista huostaanotoista siirretään hyvinvointialueelle, niin tulee jo lainsäädännössä varmistaa, että päätöksentekojärjestelmässä turvataan riittävä asiantuntemus. Valmistelussa vertailua voisi hakea esimerkiksi kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain mukaisesti päätöksiä tekevästä vaativasta moniammatillisesta asiantuntijaryhmästä.

Varsinais-Suomen hyvinvointialue ei pidä täysin ongelmattomana siirtymistä menettelyyn, jossa hyvinvointialueen moniammatillinen asiantuntijaryhmä ratkaisee tahdonvastaista huostaanottoa koskevan asian. Menettelyä tulee arvioida tarkoin valmistelun edetessä. Varhan näkemyksen mukaan on mm. huomioitava, että hyvinvointialueella ei suoraan ole tällaisia rakenteita (moniammatillinen toimielin/asiantuntijaryhmä). Lastensuojelulain 14 §:ssä säädetään lastensuojelun moniammatillisesta ryhmästä, mutta Varhan näkemyksen mukaan se ei ainakaan suoraan soveltuisi tällaiseksi päätöksiä tekeväksi ryhmäksi.

Varsinais-Suomen hyvinvointialue huomauttaa lisäksi, että kyseessä olisi tehtävämuutos hyvinvointialueille, joka pitää huomioida rahoituslain mukaisesti eli tehtävän edellyttämän rahoituksen pitää siirtyä myös hyvinvointialueelle.

Toimenpide-ehdotuksessa esitetään ryhmän olevan moniammatillinen. Valmisteluvaiheessa tulee arvioida tarkoin mitä ammattiryhmiä lainsäädännössä tämän ryhmän edustajilta edellytettäisiin.

Hallinto-oikeuden käsittelyajat ovat pitkiä, mutta muutoin menettely on Varhassa koettu järkeväksi mm. asiakkaiden oikeusturvan kannalta. Varhan näkemyksen mukaan erityisesti nopeampi käsittely asiakkaille erityisen merkittävissä asioissa puoltaisi tehtäväsiirtoa hyvinvointialueelle, mutta kuten jo yllä on esitetty ei siirtoa voida pitää täysin ongelmattomana. Lisäksi nähtäväksi jää, pienentäisikö muutos todellisuudessa hallinto-oikeuksien työmäärää. Toki tällaisessa muutoksessa hallinto-oikeudesta tulisi enemmän muutoksenhakuviranomainen.

Varha nostaa esille, että menettelyä hyvinvointialueen ammattilaisista koostuvassa toimielimessä/asiantuntijaryhmässä on tärkeä arvioida tarkoin valmisteluvaiheessa. Nyt jo ensi vaiheen päätöksessä on esimerkiksi ollut mahdollista suullinen käsittely hallinto-oikeudessa, joten asiantuntijaryhmän toimintatapoja on tärkeä arvioida huolellisesti valmistelussa.

Varhan näkemyksen mukaan valmisteluvaiheessa tulisi lisäksi selvittää mahdollisuus siirtää lastensuojelulain 28 §:n mukaisen hakemusmenettelyn sijaista menettelyyn, jossa hyvinvointialueella voidaan suoraan tehdä asiasta muutoksenhakukelpoinen päätös. Muutoksenhaun kokonaisuus on tärkeä arvioida valmistelun yhteydessä, jotta asiakkaiden oikeusturva toteutuu.

Samassa toimenpide-ehdotuksessa esitetään arvioitavaksi esimerkiksi toimeentulotuen takaisinperintäasioita. Varhan näkemyksen mukaan toimeentulotuen takaisinperintää koskevat asiat pitäisi valmistella samassa yhteydessä, kun arvioidaan toimeentuloturvaetuuksien muutoksenhaun kokonaisuutta ks. toimenpide-ehdotus 94.

Varsinais-Suomen hyvinvointialue lausuu toimenpide-ehdotus 72 seuraavasti:

Valmisteluvaiheessa tulee tarkoin arvioida ne asiaryhmät, joissa tämä otettaisiin käyttöön. Mikäli oikaisumenettelyn laadun kehittämisen yhteydessä arvioidaan esimerkiksi sosiaalihuollon yksilöasioita, niin Varha toteaa, että poliitikoista koostuva lautakuntarakenne ei Varhan näkemyksen mukaan ole tarkoituksenmukainen eikä lisää oikeusturvaa tai oikeusvarmuutta. Valmisteluvaiheessa vertailua voisi hakea esimerkiksi sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnasta ja etuuslainsäädännössä tunnistetusta itseoikaisumenettelystä. Mikäli oikaisumenettelyn laadun kehittämisessä arvioidaan hyvinvointialueen vastuulla olevia asioita, on valmistelussa ja arvioinnissa huomioitava tarkoituksenmukainen työnjako hyvinvointialueiden välillä sekä toisaalta hyvinvointialueiden itsehallinto.

Varsinais-Suomen hyvinvointialue lausuu vakuutus-oikeutta koskevan sääntelyn ja sosiaaliturva-asioiden muutoksenhaun kokonaistarkasteluun seuraavasti:

Toimeentulotuen osalta on tärkeä muistaa, että hyvinvointialueet myöntävät täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen saman lain perusteella kuin Kela myöntää perustoimeentulotuen. Hyvinvointialueella muutoksenhaku lähtökohtaisesti ohjautuu hallinto-oikeuteen tällä hetkellä muistakin päätöksistä kuin toimeentulotukipäätöksistä.

Valmisteluvaiheessa on tärkeä selvittää tarkoituksenmukainen muutoksenhaku asiakkaiden, myöntävien tahojen (Kela ja hyvinvointialueet) ja muutoksenhakuviranomaisten kannalta. Muutoksenhaku ei liene tarkoituksenmukaista erottaa Kelan ja hyvinvointialueen toimeentulotukipäätöksistä, mikäli toimeentulotukilainsäädäntö jatkossakin on nykyisen kaltainen eli Kelalla sekä hyvinvointialueilla on toimeenpanevina viranomaisina rooli.

Myös toimeentulotuen takaisinperintää koskevat asiat pitäisi valmistella samassa yhteydessä, kun arvioidaan toimeentuloturvaetuksien muutoksenhaun kokonaisuutta.

Toimenpide 88: Markkinaoikeusasian rajaaminen sekä kuultavan väliintulo

Varsinais-Suomen hyvinvointialue pitää hyvänä työryhmän tavoitetta, että markkinaoikeuden käsittelyt olisivat jatkossa selkeämpiä ja nopeampia. Varha kannattaa esitystä siitä, että markkinaoikeuden tulisi rajata asioiden arviointia osapuolten esittämään ja valituksissa esiin nostettuihin näkökohtiin. Markkinaoikeuden oikeudenkäyntien kestot pitkiä ja siksi olisi toivottavaa, että prosessien joutuisuuteen kiinnitettäisiin erityistä huomiota niin sääntelyn kuin prosessinjohtollisten seikkojen näkökulmasta. Osana prosesseja markkinaoikeus tarkastelee asioita viran puolesta kiinnittäen huomioita myös yksityiskohtiin, joihin asianosaiset eivät ole vedonneet. Esimerkkejä tällaisesta tutkimisesta ovat julkisten hankintojen osalta väärän ilmoituspohjan tai väärän CPV-koodin käyttäminen hankintamenettelyssä. Ei voida pitää tarkoituksenmukaisena sitä, että markkinaoikeus määrää valitusasiana vireille tulleessa, resursseja laajasti vaatineessa hankinta-asiassa hankinnan tehtäväksi uudelleen sellaisista syistä, joiden valittaja ei ole katsonut olevan ongelmallisia.

Varha kannattaa esitystä, jonka mukaan kuultavan tulisi itse ilmoittaa väliintulostaan oikeudenkäynnissä. Voittanut tarjoaja ei ole nykyiselläänkään hankintavalitusasian osapuoli, joten siltä voidaan edellyttää erityistä aktiivisuutta, mikäli sillä on ratkaisevaa esitettävää valitusasian käsittelyyn liittyen.

Toimenpide 90: Viranomaisen ensi asteen määräys seuraamusmaksusta

Kilpailu- ja kuluttajavirasto (KKV) valvoo julkisten hankintojen hankintalainsäädännön mukaisuutta ja voi esittää seuraamuksia virheellisestä hankintamenettelystä markkinaoikeudelle. Seuraamusmaksun lisäksi KKV esittää markkinaoikeudelle seuraamuksia, jotka vaikuttavat hankintasopimuksen jatkumiseen sekä mahdolliseen uudelleenkilpailutusvelvollisuuteen.

Varha katsoo julkisten hankintojen osalta, että KKV:lle ei tulisi asettaa toimivaltaa tehdä ensi asteen päätöksiä. Julkisten hankintojen seuraamuksissa ei ole kysymys vain seuraamusmaksusta, kuten työryhmän esityksessä esitetään. Markkinaoikeuden käytössä olevilla seuraamuksilla (laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista 1397/2016 vp 154 §) on laaja-alaisia vaikutuksia. On äärimmäisen harvinaista, että hankinta-asiassa määrättäisiin seuraamukseksi vain seuraamusmaksu.

4. Kommentit alatyöryhmän 4. Oikeudellinen neuvonta ja avustaminen ehdotuksista

-

5. Kommentit alatyöryhmän 5. Täytäntöönpano ja Ulosottolaitoksen toiminta ehdotuksista

-

6. Kommentit alatyöryhmän 6. Hallinto-, henkilöstö- ja koulutusasiat ehdotuksista

-

7. Muita huomioita Oikeuslaitostyöryhmän alustavista toimenpide-ehdotuksista

-

Railamaa Jaana
Varsinais-Suomen hyvinvointialue - Konsernipalvelut/Lakimiesosasto